

ביאור משנת כלל גדול, סז ע"ב – סח ע"ב

- א. משנה. כלל גדול אמרו בשבת: כל השוכח עיקר שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה – אינו חייב אלא חטאת אחת.
- ב. היודע עיקר שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה – חייב על כל שבת ושבת. היודע שהוא שבת, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה – חייב על כל אב מלאכה ומלאכה.
- ג. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת – אינו חייב אלא חטאת אחת.

- ד. ... רב ושמואל דאמרי תרוייהו: מתניתין בתינוק שנשבה לבין הנכרים, וגר שנתגייר לבין הנכרים. אבל הכיר ולבסוף שכח – חייב על כל שבת ושבת.
- ה. תנן: השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויה ליה ידיעה מעיקרא? – לא, מאי כל השוכח עיקר שבת – דהיתה שכוח ממנו עיקרה של שבת.
- ו. אבל הכיר ולבסוף שכח מאי, חייב על כל שבת ושבת? אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני: הכיר ולבסוף שכח, וכל שכן הא! – מאי היודע עיקר שבת – מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה.
- ז. אבל לא שכחה מאי – חייב על כל מלאכה ומלאכה, אדתני היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה – ליתני: היודע עיקר שבת, וכל שכן הא!

- ח. אלא מתניתין – כשהכיר ולבסוף שכח, ודרב ושמואל נמי – כהכיר ולבסוף שכח דמי. וחכי איתמר, רב ושמואל דאמרי תרוייהו: אפילו תינוק שנשבה בין הנכרים, וגר שנתגייר לבין הנכרים – כהכיר ולבסוף שכח דמי, וחייב.
- ט. ורבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו: דוקא הכיר ולבסוף שכח, אבל תינוק שנשבה בין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים – פטור.

במשנה שלוש קטגוריות (בהתאם לסעיפים א-ג). הדינים של כאו"א מוסכמים: חייב אחת בלבד; חייב על כל שבת ושבת; חייב על כל מלאכה ומלאכה.

הנדון בסוגיא הוא הגדרת המקרים של כאו"א.

בסעיף ד' חדשו רב ושמואל שבקטגוריה הראשונה (חייב עכאו"א) יש להציב רק את המקרה של תינוק שנשבה וגר שנתגייר. מהצבה זו נגזרת הצבה מחודשת בשלוש הקטגוריות:

בקטגוריה הראשונה כאמור תינוק שנשבה וגר שנתגייר (סעיף ה)

בקטגוריה השנייה השוכח עיקר שבת (סעיף ו)

בקטגוריה השלישית השוכח שהיום שבת (סעיף ז)

ההצבה האחרונה לא מתקבלת, שכן המשנה נוקטת מקרה מחודש פחות: היודע שהיום שבת, ואילו גם המקרה של השוכח עיקר שבת היה שייך לקטגוריה זו היתה המשנה צריכה לנקוט אותו [וכנראה א"א לדחוק בלשון המשנה שזו הכוונה בקטגוריה השלישית, דהיינו שהמילים היודע שהיום שבת כוונתם שהיה יודע שבת מעיקרא, כמו שדחקה המשנה בקטגוריה השנייה, שהיה יודע עיקר שבת, שכן כאן אין הבדל בין אם ידע פעם שהיום שבת ושכח זאת, או שמעולם לא ידע שהיום שבת].

בעקבות כך חוזרת הגמרא (סעיף ח) להבנה הפשוטה של המשנה: בקטגוריה הראשונה השוכח עיקר שבת; בשנייה השוכח שהיום שבת; בשלישית היודע שהיום שבת.

אמנם נחלקו אמוראים אם יש לצרף לקטגוריה הראשונה מקרה נוסף, תינוק שנשבה וגר שנתגייר. לרב ושמואל גם למקרה זה יש אותו דין, ואילו לר"י ור"ל (סעיף ט) למקרה זה יש דין אחר – אין חייבים עליו כלל.

כדי לתאר את היחס בין השלבים השונים בסוגיא נמספר את המקרים השונים האפשריים:

0. תנוק שנשבה וגר שנתגייר
1. שוכח עיקר שבת
2. יודע עיקר שבת, ושכח שהיום שבת
3. היודע שהיום שבת

כלל גדול

ר"י ור"ל	רב ושמואל (מסקנה)	רב ושמואל (הו"א)	
1	1 [וגם 0]	0	סעיף א [חייב אחת]
2	2	1	סעיף ב [חייב על כל שבת]
3	3	2	סעיף ג [חייב על כל מלאכה]

ניתן כעת לראות, ששלוש אפשרויות עלו בסוגיא להצבה בקטגוריה הראשונה:
 לפי ההו"א של רב ושמואל רק גר שנשבה וגר שנתגייר [0]
 לפי המסקנה של רב ושמואל שוכח עיקר שבת וגם גר שנשבה וגר שנתגייר [1+ 0]
 לפי ר"י ור"ל רק שוכח עיקר שבת [1]

מבחינת המחלוקת ההלכתית עלו שתי אפשרויות לדין תנוק שנשבה וגר שנתגייר: לרב ושמואל חייב אחת, ולר"י ור"ל לא חייב כלל.